

Integrarea dimensiunii de gen în proiectele de infrastructură

Ludmila Malcoci
Dr. habilitat în sociologie

Care sunt proiectele de infrastructură locală?

De ce este nevoie de integrarea dimensiunii de gen?

Integrarea dimensiunii de gen în proiectele de infrastructură: principii metodologice

- Participarea părților interesate (bărbați și femei) în identificarea conceptului de proiect – punct de pornire pentru integrarea dimensiunilor sociale și de gen.
- Integrarea dimensiunilor sociale și de gen pe tot parcursul ciclului proiectului (identificare, conceptualizare, elaborarea schiței de proiect, elaborarea proiectului, finalizarea proiectului).
- Integrarea dimensiunilor sociale și de gen în studiile de fezabilitate ale tuturor tipurilor de proiecte: apă și canalizare, managementul deșeurilor solide, infrastructura de drumuri, proiectele de eficiență energetică etc.

Integrarea dimensiunii de gen în proiectele de infrastructură: principii metodologice

- Dezagregarea în bază de gen a tuturor datelor colectate și analizate pe parcursul ciclului proiectului, utilizate în rapoarte și în studii.
- Integrarea dimensiunii de gen în matricea proiectelor (obiective, produse, rezultate, cadrul logic, mecanismul și indicatorii de monitorizare și evaluare).
- Integrarea dimensiunii de gen în toate documentele operaționale (ghiduri, TdR-uri, desene tehnice, planuri, rapoarte, evaluări etc.)
- Includerea activităților de comunicare cu părțile interesate (femei și bărbați) la fiecare etapă a ciclului proiectului în vederea sporirii nivelului lor de informare despre proiect și a gradului lor de implicare în pregătirea, implementarea și menținerea/durabilitatea proiectului.

Integrarea dimensiunilor sociale și de gen în ciclul proiectului (Etapa 0. Identificarea proiectului)

Întrebări de control	instrumente
<ul style="list-style-type: none"> • Corespunde oare ideea proiectului cerințelor sociale și de gen ale strategiei regionale de dezvoltare, strategiei sectoriale de dezvoltare, planului operațional regional? • A fost oare ideea proiectului consultată atât cu bărbații, cât și cu femeile? • A fost oare ideea proiectului consultată cu grupurile social vulnerabile (persoane sărace, persoane cu dizabilități, persoane în etate)? • % de femei, persoane cu dizabilități, persoane în etate, persoane sărace implicate în dezvoltarea ideii.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza comparativă • Întâlniri cu părțile interesate

Integrarea dimensiunilor sociale și de gen în ciclul proiectului (Etapa 1. Conceptualizarea proiectului)

Întrebări de control

- Include oare echipa proiectului cel puțin 40% femei?
- Ce grupuri sunt afectate direct de către problema care urmează să fie soluționată și care este ponderea lor? (bărbați, femei, copii, persoane în etate, persoane cu dizabilități, persoane sărace, romi, alte grupuri vulnerabile)?
- În ce măsură grupurile vulnerabile conștientizează problema dată?
- Este oare ideea proiectului focusată pe soluționarea situației de problemă relevantă pentru grupurile afectate?
- Vor beneficia oare în măsură egală bărbații și femeile de activitățile proiectului?
- Reflectă oare indicatorii raportați la scopul proiectului, impactul diferit al proiectului asupra femeilor și asupra bărbaților?
- Sunt oare rezultatele proiectului diferențiate din punct de vedere al genului, dacă este relevant acest lucru?
- Au constituit oare femeile 40% din participanți la ședințele de consultare a proiectului?

Instrumente

Matricea de planificare a proiectului

Colectarea și analiza datelor secundare

Focus grupuri cu părțile interesate

Integrarea dimensiunilor sociale și de gen în ciclul proiectului (Etapa 2. Elaborarea schiței de proiect)

Indicatori de control

Instrumente

Sunt oare produsele proiectului diferențiate în funcție de gen, unde este relevant?

Analiza
riscurilor
produselor

Sunt oare activitățile diferențiate în funcție de gen, dacă este relevant?

Este oare efectuată analiza riscurilor produselor din perspectiva grupurilor sociale afectate și din perspectiva de gen?

Analiza
comparativă

Corespunde oare conceptul proiectului cerințelor sociale și de gen ale donatorilor?

Include oare Comitetul de conducere al proiectului cel puțin 40% femei?

Discuții focus
grup, întâlniri
cu părțile
interesate

Includ oare TdR-urile pentru evaluarea impactului ecologic, economic și social aspectele de gen?

Include oare TdR-ul pentru studiul de fezabilitate aspectele sociale și de gen?

A fost oare consultată schița de proiect cu grupurile afectate?

Au constituit oare femeile 40% din participanți la ședințele de consultare a schiței proiectului ?

Integrarea dimensiunilor sociale și de gen în ciclul proiectului (Etapa a treia. Elaborarea proiectului)

Întrebări de control	Instrumente
<p>Cine sunt părțile interesate și includ ele oare grupuri din perspectiva de gen?</p> <p>Corespund oare obiectivele proiectului nevoilor, intereselor și capacităților acestor grupuri?</p> <p>Care sunt factorii culturali și sociali care afectează abilitățile grupurilor țintă de a participa și a beneficia de proiectul în cauză?</p> <p>Care va fi impactul proiectului asupra diferitor grupuri țintă, în special femei și grupuri vulnerabile?</p> <p>Care sunt planurile de prevenire/reducere a impactului advers?</p> <p>Care sunt riscurile sociale care pot afecta succesul proiectului?</p> <p>Ce aranjamente instituționale sunt necesare pentru implicarea populației și finalizarea cu succes a proiectului?</p> <p>Există anumite planuri de capacitate a grupurilor țintă?</p>	<p>Analiza grupurilor țintă (femei și bărbați)</p> <p>Focus grupuri</p> <p>Interviuri cu informatorii de bază</p>

Întrebări de control

Instrum ente

Există o balanță din punct de vedere al genului în instituțiile implicate?

Există oare expertiză de gen?

De ce abilități și cunoștințe dispun diferiți actori interesați pentru a contribui la integrarea dimensiunii de gen (politici dezvoltate, cunoașterea nevoilor reale ale femeilor și ale bărbaților, advocacy și susținerea grupurilor vulnerabile, analiza de gen și susținere în colectarea datelor, asistență în securizarea suportului financiar)?

Sunt oare grupuri de actori care se vor opune integrării dimensiunii de gen? Dacă da, prin ce sunt ei motivați?

Există un plan de acțiuni pe aspectul de gen elaborat în baza evaluării sociale și de gen?

Există oare un grup local de monitorizare organizat și instruit în monitorizarea planului de acțiuni de gen?

Este oare elaborat un plan de monitorizare a implementării planului de acțiuni pe gen?

Este oare elaborat un plan de comunicare privind progresul implementării planului de acțiuni pe gen?

Integrarea dimensiunilor sociale și de gen în ciclul proiectului (Etapa 4. Finalizarea proiectului)

Întrebări de control	Instrumente
<p>Includ oare documentele de licitație rezultatele evaluării de gen?</p> <p>Include oare planul de monitorizare și evaluare a proiectului indicatori dezagregați în funcție de gen?</p> <p>Dispune oare grupul local de monitorizare de un plan de monitorizare a integrării dimensiunilor sociale și de gen?</p> <p>Câte vizite de monitorizare vor fi efectuate de către grupul local de monitorizare?</p> <p>Dispune proiectul de un plan de comunicare pentru a informa membrii comunității?</p> <p>Câte femei și bărbați sunt informați despre progresul implementării?</p>	<p>Analiză comparativă;</p> <p>Plan de monitorizare și evaluare cu indicatori în funcție de gen;</p> <p>Plan de comunicare;</p> <p>Vizite de monitorizare</p>

Etapele evaluării sociale și de gen

- 1. Analiza situației sociale și de gen din comunitate/raion/zonă** (situația demografică, educație și sănătate, angajare în câmpul muncii, veniturile, gradul de sărăcie, reprezentarea femeilor și a bărbaților în politică, violența domestică și traficul de ființe umane, etc.)
- 2. Analiza părților interesate** (grad de informare, grad de interes în proiect, percepțiile privind problemele sociale și de gen în raport cu proiectul și măsurile de reducere, percepțiile privind impactul proiectului, grad de implicare la diferite etape ale proiectului, nivel de capacitate în materie de gen și implementarea cunoștințelor în practică)
- 3. Evaluarea potențialilor beneficiari din perspectiva socială și de gen** (nivel de informare despre proiect, nivel de implicare în identificarea proiectului; identificarea obiceiurilor, tradițiilor; distribuția rolurilor dintre bărbați și femei; identificarea opiniilor despre impactul proiectului, identificarea anumitor riscuri care ar diminua impactul proiectului și a măsurilor de atenuare a acestor riscuri.
- 4. Elaborarea Planului de acțiuni pe gen și social.**

Metodele evaluării sociale și de gen

- Analiza datelor statistice secundare
- Analiza părților interesate
- Interviuri semi-structurate cu actorii cheie
- Focus grupuri
- Observația

Aspecte importante în evaluarea socială și de gen a proiectelor de management al deșeurilor solide

- Managementul și reciclarea deșeurilor din gospodăriile casnice (percepții, opinii, distribuția rolurilor, tradiții, obiceiuri, preferințe în funcție de zile de odihnă și de lucru, sezon etc.)
- Managementul deșeurilor non-rezidențiale
- Managementul deșeurilor în rezultatul implementării proiectului (viziuni, opinii, percepții, distribuție de roluri)
- Strămutarea caselor, pământurilor, reangajarea și gunoierii
- Impactul social, economic și de mediu al proiectului
- Disponibilitatea și accesibilitatea costurilor (femei, bărbați, grupuri vulnerabile)
- Participarea femeilor, bărbaților, grupurilor vulnerabile în identificarea, implementarea și monitorizarea proiectului.

Sumarul aspectelor sociale și de gen în proiectul de management al deșeurilor solide: colectarea deșeurilor

- Distribuirea inegală a rolurilor dintre bărbați și femei în gestionarea deșeurilor menajere solide, în special în mediul rural și suburbii. În 80% din gospodării, femeile sunt responsabile pentru colectarea și evacuarea deșeurilor menajere.
- Majoritatea femeilor și bărbaților din zona urbană preferă sistemul de colectare a deșeurilor bazat pe containere. Femeile în vârstă și persoanele cu dizabilități din casele cu etaje preferă sistemul de buncăr.
- Femeile și bărbații preferă un număr mai mare de containere și împrejmuirea lor cu un gard – doar abonații să aibă acces.
- Femeile din mediul rural și suburbii preferă colectarea gunoiului din poartă în poartă (pentru a păstra curățenia), pe când bărbații – sistemul de containere, cu condiția colectării mai frecvente .

Sumarul aspectelor sociale și de gen în proiectul de management al deșeurilor solide: colectarea deșeurilor

- Femeile din mediul urban preferă containere din metal, descoperite sau cu pedală, amplasate lângă casă și spălate cel puțin de două ori pe săptămână.
- Bărbații și femeile din zona urbană preferă colectarea gunoiului în fiecare zi, pe când cei din rural de două ori pe săptămână, la ore fixe.
- Bărbații din zona urbană preferă sistem automat de încărcare a deșeurilor în mașini pentru a preveni transmiterea diferitor boli.
- Femeile din mediul rural preferă ca mașinile care colectează deșeurile să aibă hamali – deseori ele sunt nevoite să încarce gunoiul în mașini.

Sumarul aspectelor sociale și de gen în proiectul de management al deșeurilor solide: selectarea deșeurilor și reciclarea

- Femeile din mediul rural sunt implicate mai frecvent ca bărbații în reciclarea deșeurilor la nivel de gospodărie (arderea sticlelor din plastic, a scutecelor, frunzelor etc.) și dețin mai puțină informație despre impactul negativ al arderii deșeurilor asupra sănătății lor.
- Femeile vulnerabile cu nivel redus de venit (femeile în vârstă din mediul urban și rural) sunt interesate mai mult în compensare pentru selectarea deșeurilor. Ele ar dori să fie deschise mai multe puncte de colectare a deșeurilor (hârtie, carton, plastic, baterii etc.) și populația să fie informată despre aceasta.
- Bărbații sunt mai îngrijorați decât femeile de colectarea separată a bateriilor, telefoanelor mobile și a altor deșeuri solide periculoase.

Sumarul aspectelor sociale și de gen în proiectul de management al deșeurilor solide: depozitul de deșeuri

- Atât femeile, cât și bărbații au un nivel redus de informare despre proiect și consideră că el va avea efecte negative asupra sănătății populației (informație greșită despre o uzină de reciclare).
- APL a aprobat decizia despre strămutarea terenurilor pentru construcția depozitului de deșeuri fără a avea acordul preliminar al stăpânilor, fapt ce poate provoca un conflict social.
- Femeile și bărbații au percepții diferite despre construcția depozitului și a stațiilor de transfer. Femeile au un nivel de informare redus despre conținutul proiectului și despre posibile oferte noi de muncă. Bărbații din urban și suburbii sunt mai informați despre proiect și sunt în așteptarea unor oportunități noi de muncă.
- Bărbații preferă un depozit modern cu acces la electricitate, apă și sistem de încălzire, cu mijloace de transport moderne, și drumuri accesibile

Sumarul aspectelor sociale și de gen în proiectul de management al deșeurilor solide: accesibilitatea costurilor

- Gospodărire conduse de femei, cu trei și mai mulți copii, cu persoane în vârstă și cu cel puțin un membru cu dizabilități nu vor putea plăti serviciile de colectare a deșeurilor.
- Bărbații din mediul rural sunt îngrijorați mai mult ca femeile de gradul redus de transparență și responsabilizare a APL privind planificarea bugetului și cheltuielile pentru sistemul existent de colectare a deșeurilor. Ei nu cunosc cum este format costul, nimeni nu a consultat cu ei majorarea costului pentru servicii, ei nu primesc chitanțe pentru plata serviciilor.
- 30% din gospodăriile din mediul urban și 80% din gospodăriile din mediul rural nu au acces la serviciile de colectare a deșeurilor. Odată cu dezvoltarea sistemului de management al deșeurilor ei vor beneficia de servicii, dar vor fi în condiții noi de plată a acestora. Cel puțin 1/3 din gospodăriile casnice, în special din mediul rural nu vor fi disponibile să plătească pentru aceste servicii

Evaluarea socială și de gen a proiectelor de drum: aspecte importante

- Obiceiuri și tradiții de călătorie ale femeilor și ale bărbaților în zilele de odihnă și în zilele de lucru , în funcție de vîrstă, mediu de reședință și stare a sănătății
- Nevoi prioritare ale bărbaților și femeilor în utilizarea drumurilor, în funcție de vîrstă, mediu de reședință și stare a sănătății
- Nevoi prioritare ale bărbaților și ale femeilor în utilizarea transportului, în funcție de vîrstă, mediu de reședință și stare a sănătății
- Nevoi prioritare ale femeilor și bărbaților în iluminarea stradală în funcție de vîrstă, mediu de reședință și stare a sănătății
- Accesibilitatea și disponibilitatea serviciilor pentru femei și pentru bărbați, în funcție de vîrstă, mediu de reședință și stare a sănătății
- Implicarea femeilor și a bărbaților în identificarea, implementarea și monitorizarea proiectului

Sumarul aspectelor sociale și de gen în cazul proiectelor de renovare a drumurilor:

- Femeile mai frecvent decât bărbații se simt în pericol în spații prost iluminate (*iluminarea tunelurilor, stațiilor de autobuz, intrărilor în casele cu etaje*)
- Femeile manifestă mai multă îngrijorare de viteza mare cu care circulă mijloacele de transport (*limitatoare de viteză lângă locuri aglomerate, școli, grădinițe de copii etc., semafoare la intersecții mari*)
- Femeile au acces mai limitat la mașini și îngrijorarea lor se manifestă în special în raport cu pietonii. Cele mai multe accidente cu implicarea femeilor se întâmplă în zonele pietonale (*măsuri de protecție pentru pietoni, garduri de protecție, treceri pietonale vizibile, semafoare la intersecții, spații exclusiv pietonale etc.*)
- Femeile cu copii au nevoie de mai mult timp pentru a traversa strada. Comparativ cu bărbați, femeile din mediul urban au mai multe călătorii de scurtă durată, deseori pe jos (*lângă școli, grădinițe, magazine, piețe – amplasarea semafoarelor cu reglarea timpului pentru pietoni în perioada zilei etc.*)

Sumarul aspectelor sociale și de gen în proiectele de renovare a drumurilor:

- Femeile, comparativ cu bărbații au diferite percepții despre securitatea în trafic a bicicliștilor. *Astfel, femeile preferă piste bine definite, vizibile, distanțate la maxim de traficul de mașini.*
- Femeile mai frecvent decât bărbații utilizează transportul public și fac acest lucru la ore diferite. Ele preferă mai mult să călătorească în lanț (multe obiective și multe destinații într-o călătorie) și, de aceea, pun mai multă valoare pe flexibilitate decât pe economisirea timpului. Femeile cu copii întâmpină dificultăți în accesarea autobuzelor și au frică să nu fie abuzate în transportul public încărcat (*stații – în puncte cheie, frecvența sporită a autobuzelor, autobuze adaptate la nevoile femeilor cu copii, flexibilitate înaltă de a opri, graficul călătoriilor la stații, spații de așteptare amenajate etc.*)
- Persoanele în vârstă, femeile cu copii, persoanele cu dizabilități sunt mai puțin predispuse să cheltuiască banii pe transportul public (cost diferențiat în funcție de timp, grup de populație etc.)
- Femeile, mai frecvent decât bărbații, preferă confortul în timpul călătoriilor (*rampe de acces, pavaj accesibil, spații exclusiv pentru pietoni, veceuri publice etc.*)

Evaluarea socială și de gen a proiectelor de apă și canalizare: aspecte importante

- Rolul femeilor, bărbaților, copiilor în colectarea apei în zilele de lucru și în zilele de odihnă. Mijloace de transportare și de păstrare a apei.
- Utilizarea apei de către femei, copii, bărbați în zile de lucru și în zile de odihnă (în scop de producere și în alte scopuri)
- Rolurile femeilor și cele ale bărbaților în activități de menținere, inclusiv menținerea facilităților de apă și a celor sanitare).
- Rolurile femeilor și ale bărbaților în asigurarea igienei și sănătății familiei
- Rolul femeilor și cel al bărbaților în managementul sistemului comunitar de apă
- Rolul femeilor și al bărbaților în asigurarea mediului și salubrității
- Opiniile bărbaților și cele ale femeilor despre disponibilitatea și capacitatea de plată a serviciilor. Grupuri vulnerabile și accesibilitatea de plată
- Implicarea femeilor și a bărbaților în identificarea, implementarea și monitorizarea proiectului.

Sumarul aspectelor sociale și de gen în proiectele de renovare a sistemelor de apă și canalizare

- Deși mai bine de 50% din femei și bărbați sunt de părerea că colectarea apei trebuie efectuată în măsură egală de femei și de bărbați, în 80% din gospodăriile care utilizează apa din fântâni femeile mai frecvent decât bărbații sunt antrenate în această activitate atât în zilele de lucru, cât și în zilele de odihnă.
- Femeile consumă pentru colectare apei circa 1 oră în zilele de lucru și circa 40 minute în zilele de odihnă. Ele consideră că implicarea în această activitate reduce din timpul lor de ocupație cu copiii.
- În 30% din cazuri, bărbații sunt mai implicați în colectarea apei iarna, când au mai puțin de lucru pe afară.
- Deși majoritatea consideră că colectarea apei este un lucru greu și că copiii nu trebuie să fie implicați, în gospodăriile vulnerabile cu mulți copii ei continuă să fie implicați frecvent în această activitate.

Sumarul aspectelor sociale și de gen în proiectele de renovare a sistemelor de apă și canalizare

- Femeile și bărbații utilizează apa în diferite scopuri, conform distribuirii rolurilor lor în gospodărie.
- Majoritatea bărbaților utilizează apa pentru igiena personală, spălarea mașinilor și curățirea veceului din curte. Majoritatea femeilor utilizează apa pentru igiena personală și a copiilor, pregătirea bucatelor, spălarea hainelor, udatul florilor, curățenie în casă, adăpatul animalelor. Unele activități, cum ar fi udatul legumelor, curățirea cuștilor pentru animale, plantarea grădinii sunt distribuite între bărbați și femei.
- Femeile utilizează apa mai frecvent decât bărbații în gospodărie.
- Femeile mai frecvent decât bărbații se ocupă de curățenia facilităților de apă și sanitație.
- În gospodăriile cu facilități sanitare în curte, bărbații mai frecvent decât femeile au grijă de evacuarea conținutului vasului septic din veceu.

Sumarul aspectelor sociale și de gen în proiectele de renovare a sistemelor de apă și canalizare

- Gospodăriile cu nivel redus de venituri – conduse de o singură persoană, cu trei și mai mulți copii, cu persoane în etate, cu persoane cu dizabilități – nu sunt în stare să achite facturile pentru serviciile de apă și canalizare existente.
- Gospodăriile cu nivel redus de venituri nu sunt în stare să acopere plățile necesare pentru conectarea la sistemul de apă și canalizare.
- În orașul Strășeni 16% din case nu sunt conectate la sistemul centralizat de apă și 54% - la sistemul de canalizare centralizat. În condițiile noi 100% din populație vor fi conectați la sistemul centralizat de apă și canalizare și vor fi în condiții noi de plată a serviciilor. Fiecare a treia gospodărie neconectată la apă și canalizare nu este disponibilă să plătească costuri pentru aceste servicii.
- Atât bărbații cât și femeile au un nivel de informare redus despre formarea tarifelor la apă și canalizare. Majoritatea dintre ei nu sunt implicați în consultații publice privind elaborarea contractelor, schimbarea tarifelor, dezvoltarea proiectelor noi etc.

Aspecte de care trebuie să ținem cont în cazul proiectelor de eficiență energetică

- Impactul pozitiv și negativ al proiectului asupra grupurilor afectate
- Acțiuni de reducere a impactelor adverse ale proiectelor
- Nevoile de schimbare ale comportamentului părților interesate în vederea sporirii impactului proiectului
- Acțiunile necesare de întreprins pentru schimbarea comportamentelor părților interesate și sporirea durabilității proiectelor
- Gradul de consultare a propunerii de proiect cu grupurile afectate
- Gradul de implicare a grupurilor afectate în instruire.

Plan de acțiuni pe aspecte de gen: exemplu

- Informarea consultanților proiectului despre rezultatele evaluării de gen
- Instruirea personalului proiectului în integrarea dimensiunilor de gen în ciclul proiectului
- Integrarea rezultatelor evaluării de gen în ciclul proiectului
- Integrarea rezultatelor evaluării de gen în studiul de fezabilitate al proiectului
- Informarea personalului ADR despre rezultatele studiului de evaluare a aspectelor de gen
- Numirea unei unități de gen la nivel de ADR și la nivel de primării.
- Instruirea personalului ADR și a reprezentanților primăriilor în integrarea dimensiunilor de gen

Plan de acțiuni pe aspecte de gen: exemplu

- Includerea recomandărilor evaluării de gen în TdR ai companiei de proiectare și ai companiei de construcție
- Consultarea desenului tehnic al proiectului separat cu femeile și bărbații, pe tipuri de localități și pe grupuri vulnerabile
- Stabilirea unor comitete locale de monitorizare a implementării proiectului și capacitarea acestora în aspecte de gen și comunicare/informare. Aceste comitete vor monitoriza integrarea dimensiunilor de gen și sociale și vor servi ca mecanisme de reclamații.
- Organizarea de către comitetele locale de monitorizare a unor campanii de informare despre proiectul de management al deșeurilor solide la nivel local cu axarea pe grupuri țintă: femei, bărbați, persoane în vârstă, persoane cu dizabilități etc.

Mulțumesc pentru atenție.

Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), Moldova

T + 373 22 22-83-19

F + 373 22 00-02-38

Internet: www.giz.de, www.serviciilocale.md

Autor: Ludmila Malcoci

